

SJUNDE MÖTET FÖR ÖVERVAKNINGSKOMMITTÉN FÖR FINLANDS CAP-PLAN 2023–2027

Tid 10.6.2025 kl. 10:00-16:00
Plats Solo Sokos Hotelli Tornii, Tammerfors

Närvarande

Minna-Mari Kaila/jord- och skogsbruksministeriet,
ordförande **Timo Halonen**/jord- och skogsbruksministeriet
Virva Terho/jord- och skogsbruksministeriet
Mirja Kiviranta/jord- och skogsbruksministeriet
Riikka Knaapi/jord- och skogsbruksministeriet
Sanna Sihvola/jord- och skogsbruksministeriet
Harri Ahlgrén/arbets- och näringsministeriet
Eija Hagelberg/miljöministeriet
Hannele Sankari/
Livsmedelsverket
Maarit Mikkala/
Livsmedelsverket

Timo Lehtiniemi/NTM-
centralen i Norra Österbotten
Petri Knaapinen/NTM-
centralen i Nyland
Timo Tanskanen/NTM-
centralen i Norra Karelen
Marja Karvonen/NTM-
centralen i Satakunta
Pertti Iivanainen/Norra
Karelens samarbetsområde
Sue Holmström/Ålands
landskapsregering
Juha Lappalainen/Maa- ja
metsätaloustuottajain
Keskusliitto MTK ry
Jonas Laxåback/Svenska
lantbruksproducenternas
centralförbund SLC rf

Susann Rännäri/Förbundet för
Naturenlig Ekologisk Odling rf
Meira-Pia Lohiluoma/Österbottens
Svenska Lantbrukssällskap rf
Heli Walls/Finlands byar rf
Marjaana Liukko/Suomen 4H-
liitto
**Jenny Jyrkänkallio-
Mikkola**/WWF Finland
Pihla Markkola/Djurskyddet
Finland rf
Leena Anttila/jord- och
skogsbruksministeriet
Eeva Loikkanen/jord- och
skogsbruksministeriet
Mika Survonnen/jord- och
skogsbruksministeriet

Frånvarande: Arja-Leena Kirvesniemi/jord- och skogsbruksministeriet, Jyri Inha/finansministeriet, Anna-Leena Miettinen/jord- och skogsbruksministeriet, Marja Husu/Livsmedelsverket, Heini Utunen/Etelä-Savon maakuntaliitto, Taina Väre/Finlands Kommunförbund, Mia Simpanen/Företagarna i Finland rf, Jari Huovinen/Finlands Näringsliv rf, Ulla Hyvönen/Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf

Permanent sakkunniga: Laura Salo/EU-kommissionen, DG AGRI

Övriga sakkunniga: Meri Kiikkala/jord- och skogsbruksministeriet, Tiina Hartman/jord- och skogsbruksministeriet, Anna Schulman/jord- och skogsbruksministeriet, Heli Hantula/NTM-centralen i Birkaland, Mika Sievi-Korte/NTM-centralen i Birkaland, Teemu Hauhia/landsbygdsnätverket

1. Mötets öppnande

Ordföranden Minna-Mari Kaila öppnade mötet och välkomnade deltagarna till det sjunde mötet för övervakningskommittén för Finlands CAP-plan 2023–2027.

Ordföranden konstaterade att kommissionen publicerade ett förslag om förenkling av förordningarna för den gemensamma jordbrukspolitiken i mitten av maj. Paketet är en fortsättning på kommissionens arbete med förenkling och motsvarande paket som presenterades i fjol. Ändringar föreslås både i förordningen om strategiska planer och i den horisontella förordningen. Förhoppningen är att ändringarna ska kunna träda i kraft så snart som möjligt, så att vi vid behov ännu under 2025 kan genomföra ytterligare en ändring av CAP-planen, där de åtgärder som möjliggörs genom förslaget till förordning tas i bruk. Den andra ändringen gäller också ändringsbehoven i torvfrågor. För ett eventuellt andra ändringsförslag år 2025 skulle godkännande från övervakningskommittén inhämtas genom ett skriftligt förfarande.

Ändringar föreslås i förslaget till förordning bland annat i villkorssystemet, ekosystemstöden samt miljö- och klimatersättningarna inom pelare II, krisstöd och ändring av CAP-planen. Dessutom föreslås i ändringen att en myndighet för dataförvaltning utses samt att den årliga granskningen och godkännandet av resultat tas bort.

Granskningsmötet om CAP-planen med kommissionen hölls den 19 maj. Enligt kommissionens hälsning framskrider genomförandet av planen väl i Finland. Kommissionen följer genomförandet särskilt i de åtgärder där Finland har uppgett att man ligger efter delmålen. För närvarande inväntar vi fortfarande godkännande av resultatrapporten samt eventuella iakttagelser från resultatgranskningen.

Utvärderingarna av CAP-planen kommer att behandlas på nästa möte i övervakningskommittén, varefter informationen och iakttagelserna överlämnas till kommissionen.

Vid jord- och skogsbruksministeriet förbereds för närvarande en organisationsförändring som i sin tur kommer att bidra till att förtydliga beredningen av CAP. Organisationsförändringen träder i kraft den 1 januari 2026.

Inte heller inrättandet av livskraftscentraler i stället för NTM-centralerna från och med början av 2026 (förutsatt att lagen godkänns i riksdagen) är en liten fråga. Denna gång har lagberedningen framskridit snabbt – förvaltningsutskottets betänkande om regionförvaltningsreformen blev klart den 5 juni 2025.

Mika Sievi-Korte, direktör för näringsliv, arbetskraft och kompetens vid NTM-centralen i Birkaland, hälsade övervakningskommitténs medlemmar välkomna till Birkaland och berättade om hur stadsbilden i Tammerfors har förändrats under de senaste åren. Enligt Sievi-Korte satsar Tammerfors stad starkt på framtiden, och man har i staden alltid vågat blicka modigt framåt.

Även landsbygdsenhetens chef Heli Hantula hälsade mötesdeltagarna välkomna och berättade samtidigt om Birkalands särdrag och näringsstruktur. Birkaland kan ses som ett Finland i miniatyr. Birkaland är den näst största landskapet i Finland sett till invånarantal och har årligen ett flyttningsöverskott från andra delar av landet. Invånarna i Birkaland är högutbildade, och

landskapet är särskilt känt som ett industrilandskap och ett kunskapscentrum. En fjärdedel av befolkningen i Birkaland bor på landsbygden. Strukturuomvandlingen inom jordbruket fortskrider ungefär i samma takt som i Finland i genomsnitt, men investeringsviljan har hållits god både på gårdarna och bland landsbygdsföretagen. I Birkaland finns cirka 3 500 jordbruk, varav omkring 750 är husdjursgårdar. Andelen ekologiska producenter är relativt hög – cirka 18 % av åkerarealen odlas ekologiskt.

I och med den kommande regionförvaltningsreformen och att NTM-centralernas verksamhet upphör, inleder livskraftscentralen för Inre Finland sin verksamhet i området. Den kommer att omfatta både Birkaland och Egentliga Tavastland.

2. Organisering av mötet

Mötesdeltagarna konstaterades. 27 medlemmar eller suppleanter var närvarande.

Konstaterades följande byten av medlemmar:

Till arbets- och näringsministeriets nya suppleant utsågs Petra Stenfors i stället för Hanna-Mari Kuhmonen.

Till ny medlem för Södra Savolax förbund utsågs landskapsdirektör Heini Utunen i stället för Pentti Mäkinen.

Till ny suppleant för miljöorganisationerna utsågs Jan-Erik Karlsson (Natur och Miljö) i stället för Henna Björkqvist.

3. Godkännande av föredragningslistan som arbetsordning för mötet

Föredragningslistan godkändes som arbetsordning för mötet.

4. Tredje ändringsförslaget till Finlands CAP-plan 2023–2027

Tiina Hartman, Mirja Kiviranta och Riikka Knaapi presenterade ändringsförslaget. När det gäller förvaltande myndigheten föreslogs att övervakningskommittén ska godkänna ändringspaketet och samtidigt ge förvaltande myndigheten mandat att föra ändringsförslaget vidare till kommissionen och inleda nödvändiga förhandlingar. Om kommissionens behandling leder till betydande ändringar ska övervakningskommittén informeras om dessa, men varje enskild ändring som eventuellt följer av förhandlingarna ska inte längre föreläggas övervakningskommittén för godkännande.

Antalet ändringar är relativt stort eftersom genomförandet har framskridit och behoven av förändringar har konkretiserats. Ändringsförslagen har redan inofficiellt överlämnats till kommissionen, och det officiella ändringsförslaget kommer att skickas strax efter att det har behandlats i övervakningskommittén.

Ändringsförslagen är följande:

Jord- och skogsbruksministeriet

Övervakningskommittén för Finlands CAP-plan 2023–2027

PROTOKOLL

VN/9941/2022

GAEC 7

- GAEC 7: Ett undantag införs i kravet på växelbruk för att undanta ren havre från kravet på växelbruk.

Villkorlighet

- Definitionen av permanent gräsmark ändras så att CAP-planen överensstämmer med kommissionens nya tolkning.

Gemensamma definitioner

- Förnyelse läggs till som ett alternativ till metoder för att hålla marken öppen. Dessutom förtydligas att exempelvis områden med solpaneler inte räknas som jordbruksmark.

Pelare I

- Höjning av maximiantal stödrätter för direktstöd som är frikopplade från produktion: Omfördelningsstöd och stöd till unga jordbrukare
- Naturvårdsåker- och gröngödslingsvallar: växtskydd tillåts som punktbekämpning
- Naturvårdsåkervallar: strängare vegetationskrav
- Gröngödslingsvallar: höjning av maximalt stödbelopp
- Mångfaldsväxter: sänkning av minimistöd, planerat stöd och maximalt stödbelopp
- Höjning av maximiantal stödrätter för produktionskopplade bidrag: Bidrag för tackor I, bidrag för tackor II (Åland och yttre skärgården, AB-området), bidrag för slaktlamm och slaktkillingar

Pelare II – Fastlandsfinland

- Höjning av ersättningsnivåerna för ekologisk produktion
- Ersättningsnivåer för miljöersättningar
 - o Jordförbättrings- och saneringsväxter
 - o Skyddszoner
 - o Vallar på torvåkrar
 - o Biologisk mångfald och landskap
- Övriga förändringar i miljöersättningar
 - o Jordförbättrings- och saneringsväxter
 - o Fånggrödor
 - o Skyddszoner
 - o Vallar på torvåkrar
 - o Biologisk mångfald och landskap
 - o Skötsel av våtmarker
- Ändring av grundnivån för fånggrödor
- Icke-produktiva investeringar: Våtmarksinvesteringar
- Investeringar, jordbruk 2: Energiinvesteringar på gårdar, stöd till biogasproduktion
- Nyetableringsstöd
- Samarbetsåtgärd:

Jord- och skogsbruksministeriet

Övervakningskommittén för Finlands CAP-plan 2023–2027

PROTOKOLL

VN/9941/2022

- Leader, tillägg av resultatindikatorer
- EIP, engångsersättning läggs till som alternativ betalningstyp

Åland

- Startstöd

Styrnings- och samordningssystem

- Några ändringar av termer

Ändringsbehov från kommissionen

- Beräkningssättet för indikatorn för unga jordbrukare ändras

Bilaga V

- Ändringar i den nationella tilläggsfinansieringen

När det gäller kommande ändringar skulle ikraftträdandet av ändringar i direktstöden kunna påskyndas i och med att förenklingsförordningen träder i kraft. Kommissionens godkännande skulle i fortsättningen krävas för strategiska frågor. Övriga ändringar skulle kunna göras genom anmälningsförfarande.

Om ändringar i direktstöden ska träda i kraft redan 2025, förutsätter det att man inväntar att förenklingsförordningen träder i kraft. Ett annat alternativ är att göra en andra ändring genast efter att förenklingsförordningen trätt i kraft (under 2025). Ändringar som gäller ansökningarna för 2025 kräver övervakningskommitténs godkännande (dvs. hänsyn tas till jordbrukarnas förväntade rättigheter och tillräcklig tid för att beakta ändringen). Om förordningen möjliggör en ändring redan i år, bör övervakningskommittén alltså fästa särskild uppmärksamhet vid detta för att den andra ändringen ska kunna göras snabbt.

Resultatrapporten för CAP-planen behandlas i övervakningskommittén i början av året, och den kan ge upphov till behov av ändringar i planen. Dessutom kan övervakningskommitténs medlemmar framföra synpunkter på behov av ändringar i planen, och förslagen bör lämnas in till ministeriet enligt det nya och stramare tidsschemat senast den 14 november 2025.

Diskussion:

- Ur miljöministeriets synvinkel fanns det många positiva och stödvärda förslag. Bland de positiva förslagen nämndes bland annat höjningarna av stödnivåerna för miljöersättningen, tillåtet av punktbekämpning, undantaget för ren havre från växelbrukskravet samt ökad flexibilitet i skötseln och utvidgningen av våtmarker.
- När det gäller naturvårdsvallar ansågs det bra att långvariga, artrika och ängsliknande vallar skulle beaktas och godkännas. Det föreslogs att inspektörerna skulle få enhetlig utbildning om vilka växtarter som inte är önskvärda på vallarna.
- Permanent gräsmark sågs som en utmaning. Från fältet har det kommit kommentarer om att äldre naturvårdsvallar kommer att plöjas upp till följd av förändringen. Enligt jord- och

skogsbruksministeriet har jordbrukare varit rädda för att marker ska få status som permanent gräsmark, och därför har de plöjt upp vallskiften. Med förenklingsförordningen hoppas man att fler permanenta gräsmarker ska bevaras, bland annat genom att femårsgränsen höjs till sju år.

- Stödet för energiinvesteringar (för försäljning utanför gården) sågs som en positiv förändring – den främjar uppnåendet av CAP-målen och gynnar därmed också landsbygden och jordbruket.
- Det konstaterades att det finns oklarheter kring tidpunkten då ändringarna träder i kraft – vissa börjar gälla 2026, andra först 2027. Frågan väcktes: varför denna skillnad? Svar: Syftet är att ändringarna ska träda i kraft 2026, även om utbetalningarna sker senare.
- Ersättningen för ekologisk produktion borde vara enhetlig i förhållande till andra stödformer – ersättningsnivån kunde vara högre än vad som föreslagits.
- I det stora hela har inflationen påverkat alla produktionsformer, inte enbart ekologisk produktion. Andelen jordbrukare över 70 år kommer att stiga till över 15 procent vid decennieskiftet, och dessa odlare sköter sannolikt inte värdefulla kulturbiotoper. Det finns särskilt behov av förbättringar som stöder aktiv odling.
- Förändringarna i miljöersättningarna stöder en aktiv produktion.
- Vad gäller tidigare föreslagna ändringar har många gått vidare – exempelvis höjningen av stödnivån för unga jordbrukare, bidraget för tackor och stödet för ekologisk produktion – vilket föranleder ett tack.
- Kulturbiotoper och naturbetesmarker:
 - o Höjningen av stödnivån är ett positivt steg. Däremot kan varken miljöministeriet eller WWF ställa sig bakom sänkningen av målnivån – här behövs en time out. Statsrådet har via Helmi-programmet förbundit sig att höja arealen kulturbiotoper till 52 000 hektar, och nu är inte rätt tid att frångå detta mål. Målnivån har inte heller föreslagits sänkas i andra motsvarande fall. Det finns exempel att hämta från grannländerna i form av alternativa lösningar. Miljöministeriet motsätter sig parallella alternativa stödformer, eftersom de ökar byråkratin och skapar svårigheter för jordbrukarna.
 - o CAP-planen beskriver kulturbiotoper och naturbetesmarker väl, och detta stöds av miljöministeriet.
 - o Kulturbiotoperna är ofta mosaikartade, där alla delar inte är lika värdefulla. Därför föreslår miljöministeriet och WWF att en särskild stödnivå för mosaikartade objekt tas i bruk redan nu, så att det inför nästa programperiod finns tillräckligt med betesdjur och djurhållare. Snabba räddningsåtgärder är nödvändiga.
 - o Alternativt föreslår miljöministeriet en justering av definitionen av naturbete för att förbättra dess tillämpning.
 - o Miljöministeriet och WWF föreslår en särskild stödnivå för skärgårdsobjekt och att arealgränsen på en ar i nationella förordningar höjs för icke-produktiva områden.
 - o Gränsen på en ar leder till att ersättningsberättigade områden förblir oskötta. En höjning av stödnivån räcker inte för att kompensera detta. Enligt jord- och skogsbruksministeriet får dessa områden också direktstöd, och gränsen på en ar härstammar från EU-regler.
 - o Miljöministeriet önskar att de föreslagna åtgärderna tas med i snabb takt så att de kan gälla redan 2026.

- Motiveringen att det finns färre kulturbiotoper än man tidigare trott innebär i praktiken att de mest hotade växtarterna och biotoperna är ännu färre än förväntat – förlusten av biologisk mångfald är alltså större än vi anat.
- Utöver kulturbiotoper gäller detta även naturbetesmarker, vilket ökar oron.
- Hur mycket utrymme finns det i den minskade målnivån för att ingå nya avtal? Svar: Mycket återstår att göra även efter att målarealen har minskats; ytterligare 14 500 hektar inom detta mål kunde vara ett lämpligt mål. Ersättningen upphör inte heller om målarealen överskrids.
- När det gäller naturbetesmarker är det motiverat att beakta skärgårdsförhållandena i enlighet med miljöministeriets förslag, och höjningen av stödnivåerna går också i rätt riktning. Det är viktigt att samarbeta i frågan även i fortsättningen.
- Enligt jord- och skogsbruksministeriet har man tidigare beräknat kostnaderna och inkomstbortfallen för varje objekt, och dessa har delats med objektets hektarantal, vilket resulterat i en hektarbaserad ersättningsnivå.
- Det var svårt att räkna ut ersättningsnivån, och som ett resultat av detta skapades en så kallad fast ersättningsnivå; man definierar vad som i genomsnitt ska ske i området för att det ska vara berättigat till en viss ersättningsnivå.
- Förfarandet medför vissa villkor: det måste ske sådana åtgärder i området som ersättningen baseras på. Vid kontroller har det framkommit att området inte är sådant som det borde vara för att den fasta ersättningen ska kunna betalas ut.
- Inför denna programperiod har alla objekt granskats; det finns ett betydande antal områden som inte kräver skötsel, som inte hör till jordbruksmiljön eller som inte har skötts så att de börjat förändras (det vill säga områden som inte är ersättningsberättigade).
- Dessa icke stödberättigade områden har nu avgränsats bort, vilket också gör området mindre än det ursprungliga. Fältgranskningar har visat att det i slutet av förra perioden fanns mindre areal som behövde skötas än man tidigare trott.
- Utgångsläget för målsättningen har i verkligheten varit lägre än man trott, och därför anser jord- och skogsbruksministeriet att möjligheterna att nå målen är realistiska. Avsikten är att även i fortsättningen grunda tolkningarna av skött areal på realism och inte på önsketänkande.
- Av denna anledning föreslår ministeriet att målarealen minskas. Jord- och skogsbruksministeriet vill dock inte på något sätt minska mängden värdefulla kulturbiotoper.
- Höjningen av ersättningsnivåerna ses som ett incitament för att få jordbrukare att delta i skötseln av sådana områden som är i linje med målet.
- Ur NTM-centralernas synvinkel finns det exempelvis i Norra Österbotten omkring 13 500 hektar områden av lägre värde, och efter att målet sänkts återstår fortfarande ett mål på 22 000 hektar, vilket innebär att målet i regionen borde höjas med 50 procent – en ytterst ambitiös målsättning.
- De föreslagna nya åtgärderna för skärgårdsområden har granskats, och till exempel ett särskilt transportstöd skulle innebära ett så kallat dubbelersättningsproblem i förhållande till den fasta ersättningsnivån.

Ändringsförslaget godkändes inte enhälligt utan man röstade om det. 3 ledamöter (representanter för miljöministeriet, WWF Finland och Förbundet för Naturenlig Ekologisk Odling) röstade mot ändringsförslaget, 2 ledamöter (representanter för SEY och Leader-grupperna) röstade blankt och 22 ledamöter röstade för ändringsförslaget. Kvalificerad majoritet på 2/3 beräknas utifrån avgivna röster. Blanka röster räknas inte in i antalet avgivna röster.

Beslut: Den tredje ändringen av Finlands CAP-plan godkändes med 2/3 kvalificerad majoritet (22 av 25 röster).

Protokollsanteckning: Representanten för SLC begärde att det antecknas i protokollet att det bör utarbetas en färdplan för utvecklingen av kulturbiotoper och naturbetesmarker (biologisk mångfald och landskap inom jordbruket). Representanten för miljöministeriet meddelade att ministeriet gärna deltar i detta arbete.

Avvikande mening Representanten för miljöministeriet lämnade en avvikande mening i frågan på basis av sina tidigare framförda skäl.

5. Översikt över läget i fråga om genomförandet av CAP-planen

Livsmedelsverket

Hannele Sankari och Maarit Mukkala presenterade Livsmedelsverkets lägesöversikt.

När det gäller areal- och djurbidrag presenterade Sankari aktuell information om förändringar i det expertarbete som hör till jordbrukarstöd. Den digitala utvecklingen har inneburit kontinuerliga reformer – från kommunprogrammen i början av EU-medlemskapet till dagens satellitövervakning och inom en snar framtid automatiserat beslutsfattande. Bland annat avslutades pappersansökningsperioden redan 2014.

För experterna som arbetar med jordbrukarstöd har reformerna inneburit ständig inlärnin g i arbetet samt breda studier av hur datasystemen fungerar. Inom verket har man behövt praktiska medarbetare för bland annat projektledar-, produktägar-, kravställar- och testarrollen. Dessutom har man behövt externa konsulter.

Enligt Sankari behövs åtta produktägare för stödtillämpningen och dess omgivning, och deras huvuduppgift är att ansvara för produktens kravspecifikation, funktionsmässiga innehåll, prioritering av kraven och hur de fortskrider i utvecklingsk ön. Sankari berättade också om innehållet i kravspecifikationen för datasystemen, arbetsgången, arbetsgruppens arbete och vad som krävs för att färdigställa en kravspecifikation. Arbetet från kravspecifikation till produktion görs i treveckorssprintar. Totalt tar en reform eller ändring i systemet cirka 4–6 månader.

Maarit Mukkala berättade om landsbygdsutvecklingsstöd och sektorsspecifika stöd. Efter förra mötet i övervakningskommittén ändrades kommunikationsskyldigheterna för stödtagare gällande

beslut om projekt- och företagsstöd som gjorts efter 6.3.2025. Enligt ändringen ska stödtägaren informera minst en gång om projektets innehåll och finansiering på sin egen webbplats och i sociala medier. Det har tagits fram anvisningar om förändringen, och utbildning har ordnats för både myndigheter och stödtägare. Förhoppningen är att förändringen ska öka kännedomen om EU:s landsbygdsfinansiering, och den ses också som ett positivt sätt för projektaktörer att själva kommunicera om sin verksamhet.

Mukkala berättade också om kommissionens granskningsprocess, som just nu varit aktuell vid Livsmedelsverket. Den första fasen av kommissionens så kallade non-IACS-granskning genomfördes på distans 5–8 maj och den andra fasen på plats i Seinäjoki 2–6 juni. Granskningen gällde både den gamla och den nya programperioden. Fokus låg på etableringsstöd, men även företags- och projektstöd granskades. Förutom Livsmedelsverket och NTM-centralerna deltog även finansministeriets revisionsmyndighet, vars verksamhet också granskades. Vid granskningsmötets avslutning presenterades preliminära observationer. Enligt Livsmedelsverket har granskningarna blivit striktare på sistone. Som observationer nämnde Mukkala bland annat rimligheten i kostnader och dokumentation, platsbesök (särskilt slumpmässigt urval utöver riskurval), stödtägarers sanktionssystem, statusen för unga lantbrukare som aktiva lantbrukare, konstgjorda förhållanden samt affärsplanen. Kommissionen meddelade att granskningsrapporten kommer att skickas i oktober.

Utvecklingsarbetet för Hyrrä fokuserar för närvarande huvudsakligen på att färdigställa myndighetsgränssnittet. Teknologiuppdateringar har gjorts utifrån programmets behov. Framöver eftersträvas en så enhetlig implementation som möjligt mellan olika ansökningstyper.

När det gäller marknadsstöd har producentorganisationerna inom frukt- och grönsakssektorn lyckats inleda alla tre stödprogram enligt CAP-planen. I år uppnås det målsatta årliga stödbeloppet på cirka 4,5 miljoner euro. En ny projektperiod har inletts inom biodling och ett nytt projekt har beviljats stöd.

Diskussion:

- Enligt Livsmedelsverket har jordbrukarstöden inte undgått kommissionens granskningar. I maj genomförde kommissionen inspektioner av stödformerna inom båda pelarna, och enligt preliminära observationer verkar fokus ligga på skapandet av konstlade förhållanden.
- När det gäller bokningar och utbetalningar för den rådgivning som efterfrågats konstaterades att 58 procent av rådgivningsramen hade betalats ut fram till slutet av mars, medan bokningarna uppgår till 130 procent. Enligt Livsmedelsverket förverkligas cirka 40 procent av bokningarna som faktiska utbetalningar. Slutsatsen är att man börjar nå gränserna för vad som är möjligt.
- Inledningsvis väckte stödmottagarnas kommunikationsskyldighet stor oro, men stämningen i diskussionerna har successivt blivit bättre. Kravet har blivit förstått ute på fältet, och man har försökt hitta lösningar som inte är orimligt svåra för någon att uppfylla.
- Antalet producentorganisationer minskar – det behövs mer kraft här. SLC betraktar detta som en mycket viktig fråga.

- Har det skett några andra förändringar i DG Agri:s inspektionsverksamhet, utöver att inspektionerna har blivit strängare? Single audit skulle ju förenkla inspektionerna. Svar: Fokus ligger inte på stödmottagarnas verksamhet utan på inspektörernas och myndigheternas agerande. Besök hos stödmottagare bidrar ofta till att rätta till missförstånd.

NTM-centralerna

Heli Hantula/NTM-centralen i Birkaland redogjorde för genomförandet av CAP-planen ur NTM-centralernas perspektiv. Alla stödformer och verktyg inom CAP-planen är nu i bruk och förfarandena för att administrera den nya programperioden har blivit rutin. Samtidigt har brister i regelverket och vägledningen uppdagats. Inrättandet av livskraftcentra i början av 2026 kommer att medföra förändringar i verksamhetsområden, uppgiftsbeskrivningar och resursfördelning.

Antalet ansökningar om etableringsstöd för unga jordbrukare har ökat något, men målet för programperioden kommer inte att nås. Det finns stora regionala skillnader i ansökningarna om investeringsstöd till jordbruket. Efterfrågan på finansiering av energiinvesteringar och investeringar som förbättrar djurens välfärd och miljöns tillstånd är livlig, och på många håll är budgeten för dessa redan nästan förbrukad. När det gäller rådgivningsersättningen önskar NTM-centralerna mer enhetlig styrning från Livsmedelsverket. Efterfrågan på finansiering av allmännyttiga miljö- och klimatinvesteringar har varit låg.

Efterfrågan på företagsstöd varierar mycket mellan regionerna. Arbetsfördelningen mellan NTM-centralerna och Leadergrupperna fungerar bra, men antalet ansökningar om mindre företagsstöd som går via Leadergrupperna har ökat markant. Processen för att hantera små företagsstöd är lika tung som för större stöd, vilket kan påverka effektiviteten negativt. Kvaliteten på rådgivningen till sökande och handläggningen av ansökningar varierar fortfarande mycket mellan Leadergrupperna.

Nedgången i antalet ekologiska åtaganden har avstannat och ökat i vissa områden. Fältbesiktningar i samband med miljöavtal är viktiga för avtalshanteringen, men den kritik som riktats mot dessa är förstående.

Det är svårt att fastställa resursbehovet för arealövervakningen eftersom de slutgiltiga volymerna fastställs så sent. Satellitövervakningen genererar många onödiga begäranden om tilläggsutredning till jordbrukarna. Det vore bra att påbörja djurkontroller tidigare, så att arbetstoppar inom administrationen kan jämnas ut. Samarbetet mellan NTM-centraler och samarbetsområden fungerar väl och är nära i de flesta regioner. Den nätverksbaserade modellen för kommunikation är modern och mångfacetterad, men också utmanande.

Samarbetsområdena

Perti Iivanainen från Norra Karelens landsbygdstjänster berättade om problem kopplade till vitkindade gäss. Deras flyttväg har förskjutits från Ryssland till Finland, och problemen har delvis spridit sig även till Norra Savolax. År 2024 uppgick skadorna till sammanlagt 5 095 hektar. Detta påverkar gårdarnas produktion, kontinuitet och generationsväxlingar. Det ökande antalet gäss och

deras skador utgör särskilt ett hot mot nötkreatursproduktionen, eftersom framför allt mängden och kvaliteten på den första vallskörden har försämrats.

Jordbrukarna upplever att ministeriernas och arbetsgruppen för vitkindad gås agerande är för långsamt och delvis orättvist.

Leadergrupperna

Heli Walls presenterade Leadergruppernas aktuella ärenden. Stödverktygen inom CAP-planen fungerar väl som helhet och har nått ut till målgrupperna. Det finns många ansökningar, framför allt på grund av det stora antalet ansökningar om små företagsstöd. Leadergrupperna hoppas att artificiell intelligens kan bli ett stöd vid beslutsfattande kring små projekt.

Den nya modellen för verksamhetsmedel är god, men kan inte realiserats till 100 procent eftersom projekt- och företagsstödsfinansieringen aldrig förverkligas helt. Det innebär att Leadergrupperna kan gå miste om finansiering motsvarande upp till ett årsverke. En lösning på detta problem bör hittas.

Det höga antalet företagsstödsansökningar har lett till en ökning av negativa beslut, vilka kräver lika mycket administrativt arbete som de positiva, samtidigt som de inte genererar några verksamhetsmedel. Konsulter har börjat ansöka om Leaderstöd i företagares namn, ibland utan deras vetskap, eftersom stöden är enkla att söka. Leadergrupperna har vidtagit åtgärder för att motverka detta.

Leadergrupperna är oroade över nästa EU-programperiod och sin roll i den. I utformningen av Finlands position på nästa programperiod hade man önskat ett starkare fokus på Leader-verksamheten.

Under vecka 25 inleds kommunikationskampanjen Juurevaa kulttuurua (Rotad kultur på landsbygden). Under de senaste tio åren har cirka 3 000 kulturprojekt beviljats Leaderfinansiering till ett värde av cirka 100 miljoner euro, vilket motsvarar ungefär en tredjedel av Leadermedlen. Positivt är också att ungdoms-Leadermedel nu används av 47 av 52 Leadergrupper.

Åland:

Sue Holmström (Ålands landsskapsregering) redogjorde för Ålands andel av genomförandet av CAP-planen. Åtgärder inom CAP-planen har gått framåt i god takt. Över en tredjedel av medlen för kompensationsersättning och miljöersättning har redan betalats ut, 22 % av ekologiersättningen och 18 % av ersättningarna för djurens välfärd.

Inom investeringsstöden har det varit stor efterfrågan särskilt på bevakningsprojekt. En tredjedel av rådgivningsersättningen har använts. Åtgärden för samarbete har finansierats fram till 2024 med medel ur landsbygdsutvecklingsprogrammet och fortsätter nu inom ramen för CAP-planen. Även Leader-verksamheten har fortsatt utan avbrott vid övergången mellan programperioderna.

6. Lägesrapport om landsbygdsnätverkets verksamhet

Teemu Hauhia (Landsbygdsnätverket) presenterade nätverkets lägesrapport. Under 2024 arrangerade landsbygdsnätverket 111 evenemang och erbjöd fem tjänstepaket till intressenter för att stödja deras evenemangsarrangemang. Av evenemangen var 62 % webinarier och 38 % fysiska träffar. Mest aktiva deltagare har varit rådgivningsorganisationer, NTM-centraler, Leader-grupper och samarbetsområden. Mest aktiva regioner var Kajanaland, Österbotten, Egentliga Finland, Södra Savolax och Nyland. Totalt deltog 10 670 personer i nätverkets evenemang. Till närliggande evenemang som närmatdagen, innovationsscenen på lantbruksmässan och Farmari, där nätverket deltog som medarrangör, deltog ytterligare 104 500 personer. Finland deltar åter i EU-tävlingen Agriculture and Rural Inspiration Awards (ARIA). Totalt 46 projekt ansökte, varav 8 kan skickas vidare till finalen på EU-nivå.

Meri Kiikkala (JSM) presenterade den aktuella kommunikationsöversikten. Kampanjen för miljö- och klimatprojekt fortsätter på hösten, eftersom sådana projekt hittills fått relativt lite finansiering. Teman för kommunikationen 2025 är försörjningsberedskap och säkerhet.

Den 16 juni inleds en kampanj med fokus på kulturens genomslag. Under maj-juni kommuniceras möjligheterna till företagsstöd. Landsbygdsnätverket har även samarbetat med restaurangkedjan Friend & Burgers kring hållbar produktion.

Landsbygdsnätverkets bildbank ska uppdateras under sommaren. En utvärdering av kommunikationen kring CAP-planen görs hösten 2025.

7. Lägesrapport om övriga fonder

Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfondens (EHFVF) program

Timo Halonen berättade om framstegen i Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Av programmets totala budget på 140 miljoner euro har 61 miljoner euro redan bundits och programmet framskrider planenligt. Delområdena för vattenbruk och förädling går framåt långsammare än genomsnittet, då företagens ekonomiska situation är utmanande. Indikatorerna tyder dock på att målen för programperioden kommer att nås. Extra satsningar har gjorts på korrigering och utbildning inom inmatning av indikatoruppgifter, vilket förbättrat tillförlitligheten.

På EU-nivå ligger Finlands program på femte plats när det gäller beviljade stöd och på tredje plats när det gäller utbetalningar. Finansieringsinstrument (lånegarantier) ska tas i bruk, där NTM-centralen fungerar som förvaltare i stället för bank. I juni lanseras ett innovationsbidrag.

Regional- och strukturpolitiska programmet

Harri Ahlgren berättade om läget för programmet för Europeiska regional- och strukturpolitiska fonder. Av hela budgeten har 53,9 procent reserverats och 14,9 procent betalats ut. Av regionerna har Norra Österbotten, Norra Savolax och Lappland fått mest finansiering. Bland mottagande organisationstyper är företag flest (27 %), följt av yrkeshögskolor (21,8 %) och kommuner eller samkommuner (15,5 %). Bland företagen har småföretag fått mest stöd (49,5 % av

företagsstöden). Andelen klimatrelaterade åtgärder inom ERUF-finansieringen ligger på 29,57 procent (målet är 35 %).

Programkommittén behandlade den 12–13 juni ett ändringsförslag baserat på kommissionens ReArm Europe-plan (publicerad 4.3.2025). Den möjliggör en omfördelning av regional- och strukturpolitikens budget bl.a. till investeringar kopplade till försvar. Medlemsländerna har fått vissa incitament, om finansieringen omfördelas till minst 15 procent, bland annat förhöjda förhandsutbetalningar, 100 procent EU-finansiering för nya stödformer och ett års förlängning av stödberättigande period.

Finlands ändringsförslag för programmet för regional- och strukturpolitiken omfattar två nya ERUF-insatsområden med fokus på försvar. Cirka 300 miljoner euro omfördelas från andra delar av programmet, till exempel 10 procent av ESF+-medlen omvandlas till ERUF. Till följd av ändringen skulle de regionala ramarna, den nationella delen och FoUI-insatser minska. Om övervakningskommittén, statsrådet och kommissionen godkänner ändringsförslaget börjar de nya insatsområdena genomföras våren 2026.

8. Förslag från övervakningskommitténs medlemmar på dagordningen

Kommittémedlemmarna hade inga förslag till ärenden.

9. Andra aktuella frågor

Inga andra frågor togs upp.

10. Nästa möte

Följande möte kommer att hållas i början av februari 2026.

11. Mötets avslutande

Ordföranden avslutade mötet kl. 15.57.

Jord- och skogsbruksministeriet

Övervakningskommittén för Finlands CAP-plan 2023–2027

PROTOKOLL

VN/9941/2022

Helsingfors 17.7.2025

Ordförande för övervakningskommittén,
avdelningschef

Minna-Mari Kaila

Sekreterare för övervakningskommittén,
specialsakkunnig

Mika Survonon